

«Un editor de Barcelona: Pablo Salvat Espasa (1872-1923)»

Castellano, Philippe. *Un editor de Barcelona: Pablo Salvat Espasa (1872-1923)*.

Pról., Manuel Llanas. Gijón: Trea, 2021. 246 p., XVI p. de lám. (Historia de la cultura y la edición). ISBN 978-84-18105-43-2. 25 €.

Pau Salvat i Espasa (1872-1923) fou una de les personalitats decisives en la transformació del sector editorial de Catalunya durant les primeres dècades del segle XX. Introduí tècniques innovadores i impulsà el desenvolupament del comerç i la distribució amb l'Amèrica Llatina. Arquitecte, editor i viatger assolí una posició d'influència en el sector del llibre i col·laborà en l'articulació de diferents entitats professionals. Atent als moviments culturals i artístics europeus, feu propostes sempre orientades a la modernitat. Pau Salvat consolidà el segell de la seva empresa en l'àmbit de la producció acadèmica, enciclopèdica i científica. Fou partícip i actiu en la conversió de Barcelona en una ciutat moderna urbanísticament i capdavantera en el sector del llibre. Marcà un horitzó en l'àmbit cultural que creà tendència en un context d'avenç econòmic i expansió cap al mercat hispanoamericà. Aquesta monografia situa la figura de Pau Salvat i, a la vegada, descriu el món cultural de l'època. És un repàs per la trajectòria d'un editor realitzat amb extrema profunditat i retent homenatge a un personatge clau del progrés editorial de Catalunya.

Sobre el contingut

El contingut de l'obra, sense comptar el pròleg, la introducció, l'epíleg, els annexos i la bibliografia, s'estructura en 20 apartats que il·lustren la figura de Salvat des de diferents vessants i des d'una mirada històrica. Aquests apartats mostren l'entorn familiar i professional, el context cultural i social, i el creixement urbanístic i comercial barceloní, especialment el relacionat amb el mercat hispanoamericà.

Pau Salvat i Espasa s'inicià amb el seu pare Manuel Salvat Xivixell, un tipògraf que prosperà en el sector, sobretot a partir de la unió amb els Espasa, amb qui formaren societat durant més de dues dècades. Pau Salvat es formà com a arquitecte i mostrà una gran admiració per l'arquitectura escandinava. Fou amic i col·lega de Bonaventura Bassegoda i col·laborà sovint amb Isidre Gili Moncunill. Combinà sempre el seu vessant d'arquitecte amb la professió d'editor. Dissenyà la nova seu de l'editorial al carrer Mallorca, seguint idees modernes d'organització del treball i del benestar dels treballadors, de manera que aconseguí més fidelitat de la plantilla i més productivitat.

Pau Salvat es convertí en cap de família i de l'empresa als 28 anys, arran de la mort del seu pare l'any 1901. Cal destacar el paper fonamental de Pau Espasa Anguera, oncle de Pau Salvat, en la capitalització econòmica de l'empresa, fet que afavorí la inversió en edificis i innovació tècnica.

Salvat viatjà en nombroses ocasions a París, fet que el beneficià per aconseguir drets de traducció, com ara els de Léo Testut, autor del *Tratado de anatomía humana* que esdevingué un clàssic del catàleg de l'editorial. Salvat enfocà les seves publicacions cap al camp de la medicina, que dirigia un dels seus germans, el metge Manuel Salvat. Progressivament abandonà la línia familiar de

publicacions religioses. Encetà noves línies dirigides a un públic jove, explorà la introducció d'autors innovadors com ara Upton Sinclair, inicià l'edició d'obres enciclopèdiques i de la revista *Hojas selectas* (1902-1921), creada per donar visibilitat a l'editorial i que recollia l'actualitat política, textos literaris, reportatges sobre música, moda, arts, arquitectura, viatges o articles de caràcter científic, entre altres. Aquesta revista tingué força repercussió en el món hispanoamericà.

Salvat visqué l'època de les reformes urbanes, el creixement de les associacions obreres, les innovacions tècniques com la fotografia i el cinema, els moviments artístics com el modernisme, la pèrdua de les colònies americanes, el conflicte de la Primera Guerra Mundial en què l'escassetat del paper imperava en el sector. També superà un context d'un mercat nacional feble, d'un estat amb comunicacions lentes i una precària xarxa de llibreries. Salvat participà activament en la vida cultural i empresarial del país. Regit per uns valors tradicionals i cristians, col·laborà també en diversos projectes catalanistes de l'època.

Pau Salvat estigué vinculat a la creació de diverses entitats del món del llibre. El 1898 s'organitzà el Gremi d'Editors i es creà l'Institut Català de les Arts del Llibre, del qual Salvat e Hijo en foren fundadors. Aquest organisme volia millorar la qualificació dels operaris, organitzar la formació i reunir tots els àmbits del sector professional sota una estructura comuna. El 1900 es va crear el Centre de la Propietat Intel·lectual a Barcelona, del qual Pau Salvat fou secretari de la junta directiva. L'objectiu d'aquesta entitat fou donar coherència a les pràctiques comercials, i fer pressió per aconseguir lleis i reglaments protectors dels drets, atès el context de pirateria existent en el mercat hispanoamericà. La defensa de la propietat intel·lectual i del mercat americà foren dues línies principals del seu projecte. També ocupà càrrecs públics. El 1917 fou elegit conseller de Barcelona i ostentà nombrosos càrrecs fins al 1920, data en què els hagué d'abandonar per problemes de salut.

Durant els darrers anys del segle XIX i primers del segle XX, apareixen grans editors emprenedors com ara Montaner y Simón, Maucci, Henrich, Seguí, Bastinos, Sopena, Espasa, Gili Roig, Gallach... Barcelona es convertí en un referent editorial en castellà per a Espanya i Hispanoamèrica. Pau Salvat fou un dels fundadors de Casa Amèrica, que buscava beneficiar el comerç amb Amèrica. Dirigi ell mateix l'estratègia d'aquest mercat, amb la participació dels seus germans, que foren enviats a explorar el mercat hispanoamericà.

Aquesta monografia presenta una figura dinàmica, lluitadora i enèrgica en un context d'innovació, creixement i expansió del sector del llibre. Una obra necessària i d'interès per a tot tipus de públic, especialment per als estudiants d'Història, de Biblioteconomia o d'Humanitats i per a qualsevol persona interessada en l'evolució del món editorial barceloní. Una publicació de caràcter acadèmic, ben documentada i rigorosa que contribueix a incrementar la bibliografia existent sobre la història del llibre i l'edició.

L'edició en paper és còmoda, de fàcil lectura i manipulació. A través d'eLibro es pot accedir a la versió digital. Ambdues versions es poden localitzar al *Catàleg col·lectiu de les universitats de Catalunya*:

https://ccuc.csuc.cat/permalink/34CSUC_NETWORK/1lvm5kh/alma991059115858706706

https://ccuc.csuc.cat/permalink/34CSUC_NETWORK/1lvm5kh/alma991060019912106706

L'autor

Philippe Castellano és professor de Literatura i Civilització Hispànica a la Universitat de Rennes 2 i autor de nombroses publicacions relacionades amb la història de l'edició de Barcelona i del mercat hispanoamericà. Una de les primeres obres fou *L'Enciclopedia Espasa: 1907-1933: histoire d'une entreprise d'édition espagnole*, publicada el 1994 i posteriorment, en castellà, l'any 2000 per Espasa, *Enciclopedia Espasa: historia de una aventura editorial*. Sobre l'editorial Salvat, ja havia explorat el seu pas per Hispanoamèrica amb *Dos editores de Barcelona por América Latina: Fernando y Santiago Salvat Espasa: epistolario bilingüe: 1912-1914, 1918 y 1923* (Iberoamericana i Vervuert, 2010). Deixeble de Jean-François Botrel, és autor i coautor de nombrosos articles i separates relacionats amb la història de l'edició. La relació entre el mercat francès i hispanoamericà passant per Barcelona i la Península és un factor clau del creixement econòmic del sector i aquest fenomen ha despertat interès en l'àmbit de la recerca.

Núria Altarriba
Directora de la Unitat Bibliogràfica de la [Biblioteca de Catalunya](#)